

343994 - İmanın Şubeleri/Bölümlerini Tümünü Yerine Getirmek Vacip midir?

Soru

İmanın Şubelerini Yerine Getirmek Vacip midir? Kişi Bunları Yapmazsa Günaha mı Girer Mi?

Detaylı cevap

Ebu Hureyre r.a'dan rivayet edildiğine Rasulullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle dedi: “İmanın yetmiş küsur şubesi/bölümü vardır. Bunların en faziletlisi “لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ” ‘Allah’tan başka hak ilâh yoktur’ sözüdür. En alt derecesi ise yoldaki rahatsızlık veren şeyleri kaldırmaktır. Hayâ da imanın bir parçasıdır.” (Buhari 9, Muslim 35)

Bu hadis, imanın birtakım bölümleri ve çeşitleri olduğunu açıklamıştır. Fakat her bir şubenin hükmünü belirtmemiş, bilakis sadece bu şubelerin dereceleri olduğunu göstermiştir.

İmanın Tüm Dereceleri Vacip midir?

İbn Hacer r.h şöyle dedi:

Muslim’in diğer rivayetinde “Bunların en yükseği “لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ” ‘Allah’tan başka hak ilâh yoktur’ sözüdür. En alt derecesi ise yoldaki rahatsızlık veren şeyleri kaldırmaktır.” Bu rivayet, imanın bölümlerinin farklı derecelerde olduğuna işaret etmektedir. (Fethulbari 1/53)

Bu bölümlerin iman içinde sayılması, hepsinin yapılması vacip olduğu anlamına gelmez. Çünkü “İman” sözcüğü mutlak olarak ifade edildiğinde vacip ve müstehap olan tüm hayır ve sevap işlerini kapsar.

Şeyhülislam İbn Teymiyye r.h şöyle dedi:

“İman” sözcüğü mutlak olarak ifade edildiğinde; “Sevap”, “Takva” ve “Din” sözcüklerinin ifade ettiklerini kapsar. Nitekim Nebi s.a.v şöyle demiştir: “İmanın yetmiş küsur şubesi/bölümü vardır. Bunların en faziletlisi “لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ” ‘Allah’tan başka hak ilâh yoktur’ sözüdür. En alt

derecesi ise yoldaki rahatsızlık veren şeyleri kaldırmaktır.” Böylece Allah’ın sevdiği tüm ameller “İman” sözcüğünün kapsamına girer. (Mecmu el Fetava 7/179)

Yüce Allah Namazı da İman Olarak Nitelemiştir:

“Allah, imanınızı boşa çıkaracak değildir. Şüphesiz Allah, insanlara çok şefkatli ve çok merhametlidir.” (Bakara 143)

Bera’ r.a şöyle dedi: Nebi Sallallahu Aleyhi Vesellem Medine'ye ilk geldiğinde Ensar'dan ecdadının (yahut dayılarının) yanında misafir olarak kaldı. On altı (yahut on yedi) ay boyunca Beytü'l-Makdis'e yönelerek namaz kıldı. Ancak kıblenin Kâbe olmasını arzuluyordu. Medine'de Kâbe'ye yönelerek kıldığı ilk namaz ikindi namazı idi. Bir grup sahabe de onunla birlikte kıldı. Nebi s.a.v. ile birlikte namaz kılanlardan bir sahabe namazdan çıkınca bir başka mescitte namaz kılan, namaz içinde rükû eden bir topluluğun yanına uğradı. Onlara:

Allah için şahitlik ederim ki Allah Resulü ile Kâbe'ye dönerek namaz kıldım, dedi. Bunun üzerine o topluluk bulundukları yerde Kâbe'ye doğru yöneldiler. Nebi s.a.v'in, Beytü'l-Makdis'e dönerek namaz kılması Yahudilerin yani Ehli Kitabın hoşuna gidiyordu. Ancak Nebi s.a.v namazda yüzünü Kâbe'ye çevirince ehli kitap onun bu yaptığını yadırgadı.

Züheyr şöyle demiştir: Ebû İshak, Bera'dan şunu rivayet etmiştir: "Kıblenin değiştirilmesinden önce bazı kimseler vefat etmişler ve şehit olmuşlardı. Biz onlar hakkında ne diyeceğimizi bilemedik. Bunun üzerine Yüce Allah şu ayeti indirdi: "Allah sizin imanınızı zayi edecek değildir.[Bakara 143]- (Buhari 40)

İbni Receb r.h, şöyle dedi:

Ubeydullah bin Musa şöyle dedi: Bu hadis size namazın imanın bir parçası olduğunu bildiriyor. Buhari bu hadise bu şekilde başlık atmış ve bu nedenle burada El-Berâa hadisini zikretmiştir.

Aynı şekilde İbn Uyeyne ve diğer alimler de namazın imanın bir parçası olduğu sonucunu çıkarmışlardır. Bu ayeti Kudüs'e yönelik namaz olarak tefsir ettiği rivayet edilenler arasında Avfi'nin kendi rivayetine göre İbn Abbas, Sa'id bin Müseyyeb, İbn Zeyd, el-Süddi ve diğerleri yer almaktadır.

Katade ve Rabi' bin Enes şöyle dedi: Bu ayet, Müslümanlardan bir grubun şöyle demesi üzerine nazil oldu: “Peki ya ilk kıblemizde yaptığımız amellerimiz ne olacak?”

Bu da gösteriyor ki, burada kastedilen husus namazdır zira namaz imanın bayrağı olup bedensel olarak yapılan en büyük ibadettir.

Çoğu müfessir bu konuda herhangi bir ihtilaftan bahsetmemiş, burada imandan kastedilenin namaz olduğunu belirtmişlerdir. İman alameti ve onun en büyük fiziki belirtisidir. (Fethulbari (1/190).

Namaz farz ve nafil olarak ikiye ayrılır. Bu nedenle iman dallarını sayma konusunda titizlik gösteren alimler, namazları farz ve nafil olarak zikretmiştir.

Şeyhülislam İbn-i Teymiyye r.h şöyle dedi:

“İman, o olmadan tamamlanmayan bir temelden oluşur. Terk edildiğinde ceza gerektiren bir vacipten oluşur. Terk edildiğinde yüksek derecelerden mahrum bırakan müstehaplardan oluşur. İman konusunda insanlar kendi nefesine zulmeden, orta halli ve hayırlarda yarışanlar/ilerde olanlar şeklinde üç gruba ayrılır. (Mecmu’ul-Fetava 7/637).

Vahiy, tüm bu iman şubelerinin/dallarının isimlerini koymamıştır. Dolayısıyla bu konuda genel olarak itaat konusunda gayretli olmayı, vaciplere bağlı kalmayı, tavsiye edilenleri yapmada gayretli olmayı ve müstehap olan amelleri yapmakta yarışmayı teşvik etmiştir.

Ebu Abbas el-Kurtubî r.h şöyle dedi:

Bu hadisin amacı yukarıda belirttiğimiz gibi şariat amellerine iman denilmesi ve bu sayı ile sınırlı olmasıdır ancak şariat bu sayıyı bize detaylıca belirtmemiş ve açıklamamıştır.

Sonradan gelen bazı alimler, bu şubeleri sayma zahmetine katlanmış, böylece Şariat hukukunun özelliklerini gözden geçirmiş ve iddialarında bu sayıya ulaşıncaya kadar bunları sıralamıştır. Ancak bu geçerli değildir çünkü söylenenlere eklemeler yapmak, söylenenlerden çıkarmalar yapmak mümkündür. Zira bazıları diğerlerinin kapsamına girmektedir.

Doğru olan, Ebu Süleyman el-Hattâbi ve diğerlerinin vardığı sonuçtur: Bu, yüce Allah'ın ilmi ve O'nun Resulünün ilmi ile sınırlıdır ve şeriatta ayrıntılı olarak mevcuttur. Ancak Şeriat bölümleri detaylıca belirtilmemiştir; dolayısıyla mükellef olduğumuz amelleri yaptığımız takdirde sayılar bizi etkilemez. Sonuç olarak bize emrolunanları yaparız, yasakladıkları şeylerden ise rakamlarını saymasak da sakınırız; en iyisini Allah bilir. “El-Müfhim” (1/217).

İmanın Şubeleri/Bölümleri, Hadiste Geçen Sayı ile Sınırlı Mıdır?

Burada farz veya müstehap olan salih amellerin sayılarının hadiste belirtilen sayıyı aşması bir sorun teşkil edebilir. Alimler bu soruna çeşitli cevaplar vermişlerdir. İbn Receb r.h bunları şöyle zikretmiştir:

Hadis ve Sünnet ehline göre ister uzuvların/kalbin amellerinden, ister sözlerden, ister farz ve nafil namazlardan olsun her türlü salih amel ve itaat imana dahildir. Böylece bu sadece yetmiş küsur sayısı ile sınırlı değildir; aksine çok daha fazladır. Doğrusu imanın şubelerinin sınırlı olmamasıdır.

Denildi ki: Buna şu şekillerde cevap verilebilir:

Birincisi: Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem bu hadisi ifade ettiğinde sayı bu şekildeydi ancak daha sonra artmış ve Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem'in ömrünün sonunda kemale ermiştir. Ancak bu görüş tartışmaya açıktır.

İkincisi: Her ne kadar her şubenin bölümleri çok sayıda olsa da imanın temel şubeleri yetmiş küsur sayı ile sınırlıdır. Belki de bir kısmı sınırlı değildir. Bu görüş kabul edilmeye daha yakındır. Ancak bunun yapılması zor veya imkansızdır.

Üçüncüsü: “Yetmiş” sayısının zikredilmesindeki amaç çokluk olup sınırlama değildir. Aynı şu ayette geçtiği gibi: “Onlar için ister bağışlanma dile, ister dileme (fark etmez.) Onlar için yetmiş kez bağışlanma dilesen de, Allah onları asla affetmeyecektir. Bu, onların Allah ve Resulünü inkâr etmiş olmaları sebebiyledir. Allah, fasık topluluğu doğru yola iletmez.” (Tevbe 80) Nitekim burada amaç sayı değil çokluktur.

Dördüncüsü: Bu yetmiş küsur şube, imanın en faziletli ve en yüksek dereceli bölümleridir. İhtiyaç duyulan hususlar bu bölümlerdir. Bunu İbn Hamid söylemiştir (Fethulbari 1/30-31).

En iyisini Allah bilir.